

מסמכי משרד החוץ הגרמני שבארכיון יד-ושם

ד. מלכיאור

בשנת 1955 הושגה הסכמת ממשלת בריטניה לכך, שחוקר האוניברסיטה העברית, ד"ר ורטה, ימייך מתוך תיקי משרד החוץ הגרמני, שהיו מוחזקים אז בלונדון, את החלקים החשובים למוסדות המחקר הישראליים. תיקים אלה נתפסו ע"י כוחות בריטיים בשעת התמוטטות גרמניה הנאצית ב-1945 (הם הוחזרו בסוף שנות החמישים לממשלת מערב-גרמניה). מתוך התיקים האלה מייך הד"ר ורטה כרבע מיליון עמודי מסמכים, שהוכנו מהם מיקרופילמים, הגנוזים עתה בארכיון יד-ושם.

בדיקה כללית של המיקרופילמים האלה החלה ביד-ושם כעשרה שבועות לפני תפיסת אייכמן. עם פרסום הידיעה על תפיסתו, כוונה הבדיקה כולה לגילוי חומר, שיעזור לתביעה בהבהרת דרכי הביצוע של "הפתרון הסופי של בעיית היהודים" וחלקו של אדולף אייכמן בו. סוכם עם לשכת 06 של משטרת ישראל, כי המיון העיקרי ייעשה ביד-ושם וכי החומר יוגש ללשכה במחצית השנייה של נובמבר 1960.

מועד זה נשמר על אף הכמות העצומה של החומר שנבדק. כל גילי המיקרופילמים, אשר הכילו חומר מתקופת השואה, נקראו בעזרת מכונה אלקטרונית הנמצאת ביד-ושם¹. על הסרטים סומנו המסמכים הדרושים, ולפי סימון זה הוכנו הגדלות פוטוסטאטיות, לרוב במעבדה החדשה שהוקמה בשלב מוקדם של פעולה זו ביד-ושם. עם קבלת הפוטוסטאטים בכמה העתקים, הוכנו רשימות מפורטות של מסמכים עם מספרים סידוריים, עם ציון מקורם בארכיון משרד-החוץ הגרמני, ציון מקומו בגילי המיקרופילמים ועם תיאור הפרטים העיקריים של המסמך, תאריכו, שולחו, מקבלו ותוכנו הכללי. אחרי הבדיקה והכנת ההגדלות הועברו גילי הסרטים שמהם נבחרו המסמכים ללשכה 06, למען תאמת את המסמכים שנבחרו, ולמען תעבור על הסרטים ותבחר מתוכם מסמכים נוספים העשויים להשלים את הראיות שנתקבלו ממקורות אחרים.

יד-ושם בחר והכין 486 מסמכים המשתרעים על 862 עמודים, ואם נוסיף לכך את אלה שבחרה לשכת 06 עצמה, ייצא כי המקור הזה סיפק קרוב למחצית כל הדוקומנטים שהוגשו למשפט.

איכות המסמכים האלה אינה נופלת מכמותם. היו פה למשל כ-40-50 מסמכים חתומים ע"י אייכמן עצמו, עשרות מסמכים ששמו היה מודפס עליהם עם אישור רשמי – ולא היה כל מקור אחר לתעודות כאלה; כן היו בארכיון משרד החוץ הגרמני העתקים רבים ממכתבים אל אייכמן, המעידים על מעמדו ועל אורך פעילותו: היו עשרות מכתבים מסגנו הקבוע, תזכירים וסקירות שבהם מוזכר אייכמן, פרוטוקולים מישיבות ושיחות, תכתובות, תזכירים ודו"חות המראים על ה"אידיאולוגיה", התכנון והביצוע של "הפתרון הסופי" בכללותו, ועל השלבים השונים שבארצות השונות: תעודות, המתייחסות למקרים אינדיווידואליים המשקפים ומדגימים את העקרונות והשיטות אשר הופעלו ע"י אייכמן וצוות מבצעי ה"פתרון הסופי".

בשורות מעטות אלו קשה לתת תמונה שלמה על חשיבות המסמכים, אך מי שעקב אחרי מהלך המשפט, יכול היה להיווכח, שמרביתם של המסמכים החשובים ביותר, שהוגשו לבית-הדין,

¹ מחבר הרשימה הזאת ומר דוד הדר היו מראשוני הקוראים והבודקים את החומר הזה – המערכת.

מקורם באותו ארכיון של משרד החוץ הגרמני. הדבר אמור, למשל, לגבי דחיית הצעות ובקשות להצלת יהודים בודדים, או לגבי הוכחת הקשר של אייכמן עם המאורעות באושוויץ, בריגא, בלודז' וגם בגיטו וארשא; לגבי אותו מסמך, בו מתקומם אייכמן נגד כוונת היטלר לתת ל-8700 משפחות יהודיות לצאת מבודפשט – ותוך כדי כך מגלה גם את עמדתו ומעמדו האמיתיים; וכן לגבי מכתב היידריך אחרי ועידת וואנזה, בו מזכיר הכותב את אייכמן, כאיש שמונה על ידו לעמוד בראש ביצוע תכנית "הפתרון הסופי".

הדבר אמור גם לגבי אספקטים רחבים יותר של השואה. משתקפת בהם אחריותם של כמעט כל גורם ומוסד בגרמניה הנאצית ל"טיפול המיוחד" בעם היהודי (הממשלה, הצבא, המפלגה וכמובן, המנגנון הבטחוני). כיוון שרוב הארכיונים הגרמניים מהתקופה הנאצית הושמדו בדרך זו או אחרת, יוסיף, כנראה, ארכיון משרד החוץ הגרמני להוות גם בעתיד מקור נכבד ביותר למחקר ולימוד בתולדות תקופת השואה, כפי שהיה במשפט אייכמן.